

הקדמת המו"ל

כגחלי אש חצבו להבות, ועד היום המה נשפעים מכח התלהבותו אשר ניכר כי ממקור אמת וקודש מוצאה. אך אני זכיתי לראות את הגאון זצ"ל בזמן האחרון והכרתי בו שבכל שעה ושעה הוא עולה ממעלה למעלה. ויש אשר רחש לבי כי כבד בחייו נפסקה מעט מעט ההתקשרות בין גופו לנשמתו אשר היתה מרחפת בעולמי על, לא פחד כלל מהמות וכל שאיפתו ומחשבתו היתה אך להציל את שאר עמו וגם יגיעי נשמתו חיבוריו היקרים אשר עד יומו האחרון לא חדל מלחדש ולכתוב. ולא אגזם בהחלטתי כי מיתתו היתה רק בזה בהעדר תורתו אשר נפסקה ונשאר עומד במעלתו. היינו כי מותו פסק את ההליכה ממדרגה למדרגה אשר זאת היתה בחינתו בחייו, "שמח בתורתו"...

"ונתעצב במיתתו" כי רצחונו שורדי ס"ס הגרמנים ימ"ש בימי התקוממות הגיטו היהודית בווארשא. כי לא חפץ למלט את נפשו כשנודמן לו אפשרות זאת ע"י הכוברים אשר חפצו להצילו ולא עזב את אחיו וקהילתו בימי הזעם ואפלה. וקדש שם שמים ברכים ונפל חלל ע"י הארורים ימ"ש, ביום שבת קודש י"ט ניסן ג' דחיה"מ פסח שנת תש"ג, ונקבר באופן זמני בחצר קופיעצקי 4 ע"י בניו ומשפחתו אשר היו עוד בחיים. גם אני ואחי שליט"א השתתפנו בקבורתו. וכיום הזה לא ידע איש את קברו. כה נספה ספר תורה החי שנכתב בקדושה וטהרה ויחד אתו, כמו עם ר' חנניה בן תרדיון, נשרפו גם ספרי הקדושים פרי עמלו ורוחו של כל חייו, כתבי יד של חיבוריו בכל מקצועות התורה אשר אלמלא זכינו היו בכוחם להאיר את העולם. ביניהם חיבור גדול על הירושלמי יותר מאלף עמודים בשם "מנחם ירושלים", "מחזה למלך" על הרמב"ם כשני אלפים עמודים, שזכה לפרס מטעם ועד הקהילות בווארשא, והבורים על ש"ס וד' חלקי שלחן ערוך, ועל ל"ט מלאכות ושולחן הרמ"ז מלבד ספרי דרוש, "ונתעצב במיתתו"... כי אפס קצתו אנו רואים אותו במעט הספרים שנשארו ממנו.

אמרו חז"ל "מקום יש להקב"ה ומסתרים שמו". במסתרים תכבה נפשי כי דמע כבר תמו. הכמות נבל ימות רבינו מנחם זצ"ל הי"ד, פה שהפיק מדגליות ילחך את העפר?

מי שתובע עלבונה של תורה הוא יתבע את עלבוננו! וכאשר ביחד עם הסתלקותו של הגאון רבינו מנחם זצ"ל נספו על קה"ש גם ביתו ויוצאי חלציו ולא נשאר מהם אחד, אמרתי לכוא בכתובים ולהזכיר בשער הספר הזה את שמות בניו ובני משפחתו הגאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו.

אינני כדאי ודאי להעריך את אישיותו של הגאון הקדוש רבינו מנחם זעמבא זצ"ל. רוצה אני רק ליתן איזה קיום מאפיו ומחיייו של הגאון המחבר זצ"ל, למען ידע דור אחרון את רבו הגאון הקדוש פאר ישראל והדרו.

"אמר ר"ל מאי זכתיב זה ספר תולדות אדם מלמד שהראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו וכו', כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו ואמר ולי מה יקרו ועד אל". (סנהדרין לח:)

מה מאד מתאים המאמר הזה על הגה"ק רבינו מנחם, אשר הפליא בגאונותו והאיר בחדושי תורתו את כל בני דורנו והשקה את כל העידים ממקור מעינו מים חיים וטהורים. אמרו עליו, שבכשרונותיו המצוינים קלט לתוכו מסלתי ושמנם של כל הכוחות הגדולים בעולם התורני בדורנו האחרון. בקיאותו היתה מעין זו של הראגאצאווער זצ"ל בעל "צפת פנח". עמקותו מעין זו של הסאכאטשאווער זצ"ל בעל "אבני נזר". ישרותו מעין זו של בעל "אור שמח" זצ"ל. חריפותו מעין זו של "החדושי הדי"ם" זצ"ל. פלפולו מעין זו של "הבית יצחק" מלעמבערג זצ"ל. וכח חדושו בתורה מעין זו של ר' יוסף ענגיל זצ"ל בעל "בית האוצר".

"שמח" בתורתו, כי ממש הי' ספר תורה מהלך כפי שהעיד עליו מרן הגאון רבינו מאיר שמחה הכהן זצ"ל, כשהכירו בפעם ראשונה בבואו לווארשא והשתוחח עמו כמה שעות בדברי תורה, ואז הי' רבינו מנחם זצ"ל צעיר לימים עוד.

וכן הי' אהוב מאוד לכל גדולי הדור וחכמיו, וכאן"א מצא בלימודו מה שלכו חפץ וקדוה לרוחו ונפשו. מי שזכה לשיח אתו במילי דאורייתא אף פעם אחד ולשמוע ממנו חדושי הקולעים אל המטרה לא פסק מלבקש תחבולות ואפשרויות להזדמנות זו שנית לשמוע ממנו דבר מה. כה רזו כולם את צמאונם ממשנתו אשר היתה זך ונקי. הגאון הזה אשר התורה היתה שעשועיו, וכל היום היתה שיחתו מנעוריו עד רגעי האחרונים, לא שימש בתורתו כקדרום לחפור בה, ועבודתו היתה בהצנע שלא ע"מ לקבל פרס. איש אמת ולב בוער לדבר ה' ותורתו. בעל מדות תרומות. כן דיבריו אשר יצאו מלבו הטהור והקדוש, חדרו ונכנסו אל הלבבות והשפיע עליהם ועל דוחם באופן שהשאירו רושם כביר כל ימיהם על שומעיו.

עוד יש אתנו אשר יודעים וזוכרים את רבינו מנחם זצ"ל את מראהו ככרוב אלהי ואת דבריו אשר יצאו מפיו

אשתו הרבנית מינדעלע בת ר' חיים ישעי' צעדערבוים, נשלחה מווארשא אלול תש"ב למרעבלינקי.

בנו הרה"ח שמעון אלעזר ואשתו פעמה יוכבד בת הרב ר' חנוך הענעך ראטכלאט, חתן האדמו"ר הרה"ק מנחם מפילץ זצ"ל, גיסו של בעל השפת אמת מגור זצ"ל. ולהם המשפחה ילדים: הנדיל לאה, חנוך הענעך, פנחס, לייבעל, רבקה, הי"ד. במידאנק נסתלקו.

בנו הב' העילוי אהרן נפתלי, גדול בתורה וביראה מבני העליה.

חתנו הרה"ג ר' שמואל לייב כהגאון המפורסם ר' דוב בער אב"ד אוראקאו-לאדז, סגן נשיא באגודת הרבנים בפולין. ואשתו בת הרה"ג ר' מנחם זצ"ל חנה ושני ילדיהם יענקלע ושרה.

חתנו הרה"ג ר' ישראל ווידענפעלד כהגאון האמיתי מהור"ר ר' דוב בעריש שליט"א, לפניו אב"ד משובין וכעת בירושלים עה"ק ואשתו רוזה מרים, הי"ד. במידאנק נסתלקו.

בתו הבתולה לאה הי"ד ובתו הצעירה דאבעירחל הי"ד יחד עם אמם נשלחו למרעבלינקי.